

«МИ ПОСТІЙНО ПРАЦЮЄМО НАД ПІДВИЩЕННЯМ ОБІЗНАНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ПРО МОЖЛИВІСТЬ ОТРИМАТИ БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ», - ОКСАНА ВАСИЛЯКА

Пропонуємо читачам інтерв'ю з першою заступницею директора Координаційного центру з надання правової допомоги Оксаною Василякою.

? ЯКИМ БУВ ВАШ ШЛЯХ ЗАЛУЧЕННЯ В СИСТЕМУ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ? ЗНАЄМО, ЩО ВИ ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ІМПЛЕМЕНТАЦІЮ ГЕНДЕРНОЇ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ.

Я працювала в Центрі правової реформи і законопроектних робіт та пройшла кар'єрними сходинками від посади головного спеціаліста до заступника директора. Була залучена до організації і координації нормотворчої діяльності, зокрема, брала активну участь у розробці проєктів нормативно-правових актів із найбільш важливих правових питань, підготовці інформаційно-аналітичних видань, збірників, юридичних статей.

У 2012 році очолила Київський місцевий центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги, в якому до 2018 року організувала надання безоплатної правової допомоги затриманим особам,

у кримінальному, адміністративному та цивільному процесах.

Наразі працюю в команді Координаційного центру з надання правової допомоги, де координую такі напрямки роботи, як: правового аналізу та експертизи; забезпечення доступу до правової допомоги; системи надання безоплатної правової допомоги; стратегічного планування та фінансів; вирішую організаційні питання.

Вважаю, що мені пощастило в житті, адже з 2012 року я залучена до розвитку системи безоплатної правової допомоги, яка забезпечує захист прав та інтересів громадян. І це є величезна відповідальність!

? ОКСАНО МИКОЛАЇВНО, РОЗКАЖІТЬ ДЕТАЛЬНІШЕ ПРО МЕХАНІЗМ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ. ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ЦЕЙ ПРОЦЕС НА ПРАКТИЦІ?

На сьогодні правову допомогу та консультації може отримати кожен громадянин України.

З 2013 року до системи надання безоплатної правової допомоги надійшло понад 2,7 млн звернень. Послуги адвокатів чи юристів центрів та бюро оплачує держава за рахунок коштів Державного бюджету України. Задля цього створені та функціонують понад 500 точок доступу до правової допомоги.

Зокрема, з 2013 року запрацювали регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, які в цілодобовому режимі, в робочі, вихідні та святкові дні забезпечують захист підозрюваних та обвинувачених у кримінальному провадженні, затриманих, заарештованих та засуджених.

Як це відбувається? До єдиного контакт-центру системи надання БПД за номером 0800213103 надходить повідомлення про затриманого. Після цього протягом години черговий центру видає доручення адвокату, який також протягом години прибуває до місця конфіденційного спілкування та здійснює подальший захист.

Відповідно до процесуальних рішень слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду центр залучає адвокатів – захисників на стадії досудового та судового провадження. За письмовим зверненням до центрів засуджених осіб призначаються юристи чи адвокати для надання їм допомоги у кримінальних та цивільних справах.

? ХТО НАДАЄ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ? І ХТО ТА ЯК СЬОГОДНІ МОЖЕ ДОЛУЧИТИСЯ ДО ЇЇ НАДАННЯ?

Захист осіб у кримінальних провадженнях здійснюється адвокатами, які пройшли конкурсний відбір, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу. Наразі таких адвокатів в реєстрі налічується понад 6 тис.

20 січня цього року розпочався черговий конкурс для адвокатів, які хочуть долучитися до надання безоплатної вторинної правової допомоги. Конкурс триватиме до 30 березня, тому у кожного бажуючого є можливість за допомогою дистанційного онлайн курсу навчання ознайомитися з принципами функціонування системи надання безоплатної правової допомоги, пройти співбесіду та на умовах, визначених законодавством, надавати правову допомогу затриманим людям і здійснювати представництво в цивільних та адміністративних справах.

? ДЕ НАДАЄТЬСЯ БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА? ЯКІ РЕСУРСИ ЗАЛУЧЕНІ ДЛЯ ЇЇ ОТРИМАННЯ?

З 1 липня 2015 року у всіх регіонах України розпочали роботу 100 місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. З 1 вересня 2016 року у районних центрах та малих містах запрацювало понад 400 бюро правової допомоги.

Такі центри та бюро надають юридичні консультації, правову ін-

формацію та роз'яснення усім громадянам, іноземцям та особам без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, а також складають заяви, скарги, інші документи правового характеру, крім процесуальних.

Крім того, з метою розширення доступу до послуг безоплатної первинної правової допомоги створено українську правничу вікіпедію WikiLegalAid – довідково-інформаційну платформу правових консультацій. Наразі вона містить понад 1,5 тис. консультацій з найактуальніших правових питань, з якими звертаються люди до системи надання БПД. Окрім правової інформації, у WikiLegalAid можна озна-

йомитися з нормативно-правовими актами, зразками процесуальних документів, переглянути судову практику та рішення Європейського суду з прав людини.

Це дуже зручно, адже кожен, хто має можливість доступу до мережі Інтернет, не виходячи з дому, може дізнатися, як реалізувати свої права та що для цього потрібно. Сьогодні переважна кількість запитів надходить від мешканців України – 97%. Але платформу також відвідують мешканці інших країн або ж громадяни України, які проживають в інших країнах. Так, в середньому по 2 тис. мешканців Сполучених Штатів Америки, Польщі та Німеччини відвіда-

ли українську правничу вікіпедію протягом минулого року. Консультації переглядають також в Китаї, Японії, Канаді та багатьох країнах Європи.

Також система надання безоплатної правової допомоги має єдиний контакт-центр 0 800 213 103, який забезпечує надання первинних юридичних консультацій. За цим номером можна дізнатися контакти чи адресу найближчого до місця проживання центру чи бюро правової допомоги, отримати роз'яснення з сімейного, спадкового, земельного, житлового, трудового та іншого законодавства, передати повідомлення про затримання родича чи члена сім'ї. Загалом із 3 жовтня 2015 року на гарячу лінію надійшло понад 1 млн 30 тис. дзвінків.

Але ми не зупиняємося на цьому і надалі плануємо автоматизувати доступ людини до правових послуг.

По-перше, важливо спростити процедуру підтвердження належності заявника до однієї з категорій суб'єктів права на безоплатну правову допомогу, щоб у центрів та бюро була можливість на місці отримати всі необхідні документи про рівень доходів заявника. Задля цього наприкінці минулого року Уряд прийняв постанову від 27.12.2019 № 1134 «Деякі питання спрощення доступу до безоплатної вторинної правової допомоги» щодо можливості отримання центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги інформації з відповідних державних реєстрів, у тому числі Державного реєстру фізичних осіб – платників податків, Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування для підтвердження належності особи до суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу. Уряд доручив Міністерству юстиції разом із зацікавленими центральними органами виконавчої влади у тримісячний строк розробити

та затвердити порядок отримання такої інформації.

Це не лише вдосконалив роботу центрів та бюро правової допомоги, а й спростить для людини процедуру отримання правових послуг, адже не потрібно буде ходити та стояти в чергах для отримання підтверджуючих довідок.

Також нещодавно запрацював оновлений сайт системи БПД. На сайті є форми зворотного зв'язку, за допомогою яких можна отримати юридичну онлайн-консультацію. Також тут можна знайти інформацію щодо суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу, а також щодо переліку документів, які необхідно надати до центру для призначення адвоката чи юриста.

Крім того, отримати відповідь на правове запитання можна, написавши повідомлення на офіційній сторінці Координаційного центру з надання правової допомоги у Facebook.

ЗНАЄМО, ЩО У ЦЬОГОРІЧНИХ ПЛАНАХ РОЗРОБКА МОБІЛЬНОГО ДОДАТКА «ПРАВОВА ДОПОМОГА У СМАРТФОНІ» ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ ІНШИХ НЕОБХІДНИХ ПРОЦЕСІВ. КИМ РОЗШИРИТЬСЯ У ТАКИЙ СПОСІБ КОЛО СУБ'ЄКТІВ, ЯКІ ЗМОЖУТЬ ОТРИМАТИ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ?

На відміну від первинної правової допомоги, яку можуть отримати абсолютно всі громадяни України, вторинна правова допомога, а це складення процесуальних документів та представництво інтересів в судах, має визначене Законом України «Про безоплатну правову допомогу» коло суб'єктів.

Насамперед це вразливі категорії осіб – малозабезпечені (ті, хто отримують доходи не більше двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб – наразі це 4204 грн), люди з інвалідністю (які отримують допомогу або ви-

плати у розмірі двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб – 3276 грн), діти, внутрішньо переміщені особи, учасники бойових дій, біженці, люди, що постраждали від насильства в сім'ї та інші.

Отримати таку допомогу можна, звернувшись до будь-якого центру чи бюро, та надати підтвердуючі документи щодо особи, рівня доходів чи наявності певного статусу. Будь-які уточнення щодо переліку документів, необхідних для звернення за безоплатною вторинною правовою допомогою, можна дізнатися, зателефонувавши на номер 0 800 213 103.

Отримати безоплатну правову допомогу можна також через мережу дистанційних пунктів доступу, яких наразі налічується близько 3 тис., а також під час виїздів мобільних консультаційних пунктів. Такі пункти діють в усіх регіонах України та розміщуються, переважно, у територіальних центрах з надання соціальних послуг, бібліотеках, будинках-інтернатах, геріатричних закладах, військових частинах тощо. Ми надаємо адресу допомогу тим, хто не може самостійно звернутися до центру чи бюро.

Крім того, ми постійно працюємо над підвищенням обізнаності населення про можливість отримати безоплатну правову допомогу. Не менше 50% українців мають знати про існування системи безоплатної правової допомоги, які послуги можна отримати та в який спосіб.

Для прикладу, минулого року ми провели понад 40 тисяч правопросвітницьких заходів з найактуальніших правових питань. Це і дрібні, розраховані на невеликі групи людей, і великі форуми, конференції та фестивалі.

Наші юристи, адвокати ведуть блоги у засобах масової інформації. Ми співпрацюємо з кінотеатрами, де розміщуємо ролики про систему БПД, наша реклама

є у потягах Інтерсіті, у громадському транспорті на сіті-лайтах та біл-бордах.

Ми використовуємо різні канали комунікації. Тому що наша аудиторія абсолютно скрізь – у радіоприймачах, районних газетах, Фейсбуці, Інстаграмі, Телеграмі.

? ЯКІ ПЛАНИ У СИСТЕМІ НАДАННЯ БПД МАЄТЕ НА 2020 РІК?

Система надання БПД постійно розвивається, удосконалюється, ми відповідаємо на виклики часу. Це стосується і розширення категорій суб'єктів права на безоплатну вторинну правову допомогу, і автоматизації процесів надання правових послуг і визначення нових пріоритетів розвитку.

На 2020 рік такими пріоритетами є, зокрема, створення Наглядової ради Координаційного центру з надання правової допомоги. Наглядова рада покликана посилити незалежність системи від політичного впливу та матиме широкі повноваження. Серед них – допомога у розробленні політики в сфері доступу до правосуддя та контроль за її реалізацією, нагляд за системою надання безоплатної правової допомоги, погодження стратегії її розвитку, участь у плануванні операційної діяльності, у бюджетуванні та управлінні ризиками, підготовка пропозицій щодо призначення або звільнення директора Координаційного центру, представлення інтересів системи БПД, інші. 20 січня оголошено конкурс щодо обрання 9 членів Наглядової ради.

На сьогодні актуальним питанням є застосування комплексного підходу щодо надання послуг громадам, з метою поєднання послуг правової допомоги з іншими, неправовими, видами послуг, запровадження відновних практик, застосування медіації тощо.

Саме тому одним з пріоритетних завдань на 2020 рік є не лише розвиток системи на-

дання безоплатної правової допомоги, а й створення потужної мережі незалежних провайдерів безоплатної правової допомоги по всій Україні. Вони діятимуть на рівні територіальних громад, співпрацюватимуть на засадах партнерства з органами місцевої влади, провайдерами інших видів послуг, громадськими організаціями тощо та надаватимуть якісні послуги правової допомоги.

? МИНУЛОГО РОКУ НА БАЗІ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ УСПІШНО РЕАЛІЗОВУВАВСЯ ПІЛОТНИЙ ПРОЄКТ З ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ СТОСОВНО НЕПОВНОЛІТНІХ. ЧИ БУДЕ ВІН ПОШИРЮВАТИСЯ НА ВСЮ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ?

Проєкт реалізовувався у шести регіонах – Донецькій, Одеській, Львівській, Луганській, Миколаївській та Харківській областях. Десятки неповнолітніх, які вперше вчинили злочин невеликої або середньої тяжкості, отримали шанс виправитись та розпочати нове життя.

Участь у програмі відновлення для неповнолітніх можлива за чотирьох умов: наявність потерпілої сторони та її бажання на примирення, тобто згоду на участь у програмі, вчинення неповнолітнім злочину невеликої чи середньої тяжкості вперше, визнання ним факту вчинення злочину та усвідомлення провини. Ця програма застосовується за чотирьох умов. Перша – наявність потерпілої сторони. Друга – якщо неповнолітній вперше вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості. Третя – визнання неповнолітнім факту вчинення злочину. Четверта – і неповнолітній, і потерпілий дали згоду на участь у програмі.

Якщо неповнолітній відшкодує шкоду і примириться з потерпілим, успішно пройде етап ресоціалізації, то він може бути звільненим

від кримінальної відповідальності. Медіаторами у цьому процесі виступають адвокати, які співпрацюють із системою БПД та успішно пройшли навчання.

Зважаючи на успішні результати цього проєкту, його подовжено на 2020 рік. Він охоплюватиме всю територію України.

? ЯКІ ЩЕ ПІЛОТНІ ПРОЄКТИ НИНІ ПРОХОДЯТЬ ВИПРОБУВАННЯ?

На базі центрів у Вінницькій, Миколаївській, Одеській областях ми організували доступ вразливих груп населення до медіації у сімейних та спадкових до медіації спорах в рамках ще одного пілотного проєкту. Працюючи протягом п'яти місяців з понад ніж 3000 звернень громадян про надання правової допомоги у сімейних та спадкових спорах, фахівці перевірили понад 150 справ на можливість застосування медіації. При цьому 60% таких справ стосувалися прав та інтересів дітей. Є вже п'ять успішних кейсів.

Ще одне з завдань системи БПД – підвищення якості правової допомоги. Так, рівень задоволеності клієнтів якістю отриманої правової допомоги до кінця 2023 року повинен сягнути 75%. Для цього ми впроваджуємо систему оцінювання якості правової допомоги з використанням інструменту рецензування «peer review».

На сьогодні вже впроваджено перевірку якості надання первинної правової допомоги – консультацій, роз'яснень тощо.

Ми запустили перевірку якості наданої вторинної правової допомоги юристами системи БПД в цивільних та адміністративних справах. В перспективі – впровадження механізму зовнішнього незалежного оцінювання якості наданої адвокатом безоплатної правової допомоги з використанням інструменту рецензування «peer review». ■